Novi *art kvart* Grada Rijeke

Rijeka je kroz svoju višestoljetnu povijest pokazala da samo veliki projekti nose razvoj grada. Zato i nije neobično da se upravo u Rijeci, po obuhvatu i ukupnoj vrijednosti uloženih sredstava, ostvarila najveća investicija u kulturi od osamostaljenja Republike Hrvatske. Riječ je o bivšem industrijskom kompleksu koji se i danas popularno naziva *Kompleks Benčić*.

Upravo je u *Kompleksu Benčić*, izgradnjom Palače šećera (popularnog naziva *Šećerana*) počeo industrijski razvoj grada. *Šećeranu* je 1750. godine pokrenula nizozemska kompanija Arnoldt & Co., locirajući prvi proizvodni pogon na obalnom mjestu gdje su jedrenjaci mogli dopremati sirovi šećer i istovarivati ga pred pogonskim vratima *Šećerane*. *Šećerana* je prestala s radom 1826., a palači je povijest donijela nove namjene. Tako ju je mađarska vojska koristila kao vojarnu do 1848., a od 1851. godine s pogonskim zgradama T–objekta i H–objekta (nazvanih tako zbog tlocrtnog izgleda) postaje Tvornica duhana, najveći pogon za preradu duhana u Austro-Ugarskoj Monarhiji. Proizvodna namjena joj se nastavlja kroz Tvornicu motora *Rikard Benčić* koja prestaje s radom 1995. godine. Od tada palača ostaje skrivena i od stanovnika grada koji prolazeći najprometnijom gradskom ulicom, i ne slute kakva se veličanstvena ljepota skriva iza starih stabala platana i zapuštene fasade. Tadašnji *Kompleks Benčić*, u kojem se osim spomenutih objekata danas nalazi i *Ciglena zgrada*, postaje zamrlom zonom unutar grada, svega par stotina metara udaljen od glavne šetačke žile kucavice Korza. Pokušaji revitalizacije zapinjali su na izvorima financiranja. Spajajući potrebu da svojim ustanovama u kulturi i njihovim brojnim korisnicima pruži adekvatne uvjete rada s urbanističkim problemom devastiranog postindustrijskog bloka i javnog prostora, Grad Rijeka je rješenje našao u namjeni *Kompleksa Benčić* upravo za kulturu. Svoje je planove uokvirio donošenjem Strategije kulturnog razvitka Grada Rijeke (2013. do 2020. godine). Postavljeni strateški prioriteti bili su obnova *Kompleksa Benčić* i kandidatura Rijeke za Europsku prijestolnicu kulture. Svega tri godine kasnije, 2016. Rijeka je proglašena Europskom prijestolnicom kulture 2020. godine te se tada i počinju ostvarivati aktivnosti pripreme kako bi grad dostojno dočekao svoju titulu. Ta je 2020. bila značajna godina kako za

Republiku Hrvatsku zbog predsjedanja Europskom unijom, tako i za Rijeku kao Europsku prijestolnicu kulture.

Pripremljenim projektima i projektno-tehničkim dokumentacijama, Rijeka dobiva više od 100 milijuna kuna EU financiranja iz Europskog fonda za regionalni razvoj kroz projekte *Revitalizacija kompleksa Benčić - Cigleni i T–objekt* i *Turistička valorizacija reprezentativnih spomenika riječke industrijske baštine*. Republika Hrvatska dodatno pomaže dodjelom 11,5 milijuna kuna bespovratnih sredstava za vlastitu komponentu, Ministarstvo kulture dodjeljuje sredstva za restauraciju oslika i svodova *Šećerane* preko Hrvatskog restauratorskog zavoda, a Grad Rijeka samostalno zatvara ostatak financijske konstrukcije.

Tako svoju priliku za obnovu u *Kompleksu Benčić* dobivaju tri od četiri njegova objekta. *Šećerana,* nakon obnove i uređenja stalnog postava koji priča o gospodarskom i povijesnom razvoju Rijeke i same Palače, postaje dom *Muzeja grada Rijeke*. Postav se nalazi na dva kata zgrade, a u preostalom prostoru Muzej ima mogućnost posvetiti se edukativnim, znanstvenim, turističkim i sličnim aktivnostima. U prizemlju Palače svoje mjesto nalaze i komercijalni prostori, ugostiteljski cafe-bar s usluživanjem slastica čiji oblik podsjeća na glave šećera, knjižnica i suvenirnica u kojoj će se prodavati suveniri gradskih muzeja i onih s oznakom riječke kvalitete te turističko-marketinška agencija s pultom za sve informacije o *Kompleksu Benčić*, ponudama i sadržajima koji se odvijaju ili planiraju u njemu. *Muzej grada Rijeke* je otvorio svoja vrata javnosti u studenom 2020. godine.

Cigleni objekt, nazvan tako jer mu je pročelje sazdano od opeka (cigli), u ožujku 2021. postaje *Dječja kuća*, prvi objekt takve vrste u Hrvatskoj namijenjen poticanju kulturnog stvaralaštva najmlađih, djeci u dobi do dvanaest godina. U njemu gradske ustanove u kulturi provode programe s najmlađima. Riječ je o Odjelu *Stribor Gradske knjižnice*, *Art kinu*, *Muzeju moderne i suvremene umjetnosti* te *Gradskom kazalištu lutaka*. Suvremeno opremljen prostor od cca 2500 m2 te oprema vrijedna preko 9 milijuna kuna u funkciji su edukativnog i stvaralačkog rada s djecom. To su, između ostalih, izrada animiranih filmova, videoreportaža, videoigara, stvaranje glazbe, igranje videoigara na velikom platnu, dizajniranje proizvoda i printanje 3D printerom, pripovjedno kazalište u malom amfiteatru na krovu kuće, interaktivno kazalište za bebe, izrada lutki, terapeutsko kazalište, projekcije dječjih filmova, filmova za djecu s poteškoćama u razvoju i drugo.

U najvećem, *T–objektu Kompleksa Benčić* izrasta *Gradska knjižnica*, koja prostorne probleme rješava od 1966. godine. Svoje će mjesto tamo naći odjeli publicistike, znanosti, književnosti, narodna čitaonica, odjel periodike te opće službe. Građevina je površine 4.500 m2, razvijena kroz suteren, prizemlje i tri etaže. Pored svih sadržaja, omogućit će jednostavnu dostupnost maksimalnog broja naslova na policama, a uz pomoć RFID tehnologije razvit će se sustav samostalnog zaduživanja i razduživanja građe, što će korištenje *Knjižnice* učiniti ugodnijim i bržim.

Spomenutom Strategijom kulturnog razvitka Grada Rijeke određeno je i načelo dostupnosti kulturnih dobara i usluga, koje se ostvaruje upravo kroz ove projekte. Ono se očituje u osiguravanju raznovrsnih kulturnih sadržaja za različite generacijske i druge društvene skupine, osiguravanju cijene usluga gradskih kulturnih ustanova koje su prihvatljive većini građana, internetskoj pokrivenosti kulture i omogućavanju pristupa kulturnim ustanovama bez fizičkih barijera osobama s invaliditetom.

Dostupnost za osobe s invaliditetom ugrađena je kao važna zadaća u spomenute investicijske projekte. Novouređeni objekti u *Kompleksu Benčić* uključuju visok standard dostupnosti za osobe s invaliditetom, od prilaza objektima, liftova i njihovog rasporeda, toaleta, do programskog sadržaja. Tako se u *Dječjoj kući* nalazi multimedijalna

dvorana sa sustavom zvuka prilagođenim slabo čujnim osobama, omogućene su projekcije filmova prilagođene djeci s poteškoćama u razvoju, a u budućoj *Gradskoj knjižnici* predviđen je Odjel za slijepe i slabovidne osobe s potrebnom audio-vizualnom i knjižničnom opremom.

U *Kompleksu Benčić* se, pored navedenih nalazi i *H–objekt*. U njemu je 2017. godine uređen dio prizemlja i prvi kat za *Muzej moderne i suvremene umjetnosti* koji je tako svoj podstanarski smještaj zamijenio domom veličine 1550 m2. Muzej će se dalje razvijati u fazama, a nedavno riješeni imovinsko-pravni odnosi oko zamjene nekretnina s tvornicom u susjedstvu, omogućili su ostvarivanje dodatnog potencijala razvoja izložbene umjetnosti.

Paralelno sa zgradama obnovljena je i infrastruktura za potrebe cijelog *Kompleksa Benčić*. Kompleks je dobio novu vodoopskrbu, odvodnju oborinskih i sanitarnih voda, elektroinstalacije, strojarsko termo-tehničku instalaciju, crpne stanice sanitarne odvodnje i trafostanicu za potrebe bloka. Radovi su bili zahtjevni, izazovni zbog terena i istovremenog odvijanja radova na zgradama, ali neophodni za funkcioniranje bloka. Ono što se sad već uvelike vidi i veseli, uređena je *javna površina* unutar kvarta koja jamči kvalitetan javni prostor s potencijalom dvorišta kvarta kulture. Oblikuje se u formi parka sa zelenilom i otvorenim potokom po kojem cijeli kvart nosi naziv *Potok*, a koji će nakon niza

godina prekrivenosti sad konačno postati otvoren očima javnosti. Javne površine unutar kompleksa postaju prostor za nove umjetničke, kulturno-zabavne, gastronomske, rekreativne i ostale forme, sadržaje i intervencije u javnom prostoru.

Stavljanjem u funkciju objekata, utjecajem programskih sadržaja koje nude ustanove u kulturi, kao i budućim sadržajima javnog prostora, *Kompleks Benčić* ili, kako ga sad popularno zovemo *Art kvart*, ostvaruje svoju namjenu kao kvart kulture, koja odiše optimizmom i nestrpljivošću da primi i dočeka svoju publiku te pokaže sve što se radilo unatrag posljednjih osam godina.

Iza radova, skela, prašine, problema s usmjeravanjem toka slivnih voda i mora koje se diže na toj lokaciji, složenih procedura i odnosa različitih sudionika u ostvarivanju ove kompleksne investicije, niče novi *riječki Art kvart*. Za sobom ostavlja stare izazove, a otvara se novima, u kojima se ostvaruju nove mogućnosti za institucije u kulturi, umjetničke organizacije, umjetnike, ali i one koji će to tek postati. Riječani i njihovi gosti dobiti će priliku podići kvalitetu života kroz kreativno i kvalitetno provođenje samostalnog ili zajednički provedenog slobodnog vremena, a samim time poboljšati i kvalitetu zdravlja jer ono po svojoj definiciji uključuje fizičko, mentalno i socijalno blagostanje. S obzirom da dokazano postoji pozitivan učinak kulture i umjetnosti na zdravlje, vjerujemo da će novi *Art kvart* tome dati značajan i prepoznatljiv doprinos.
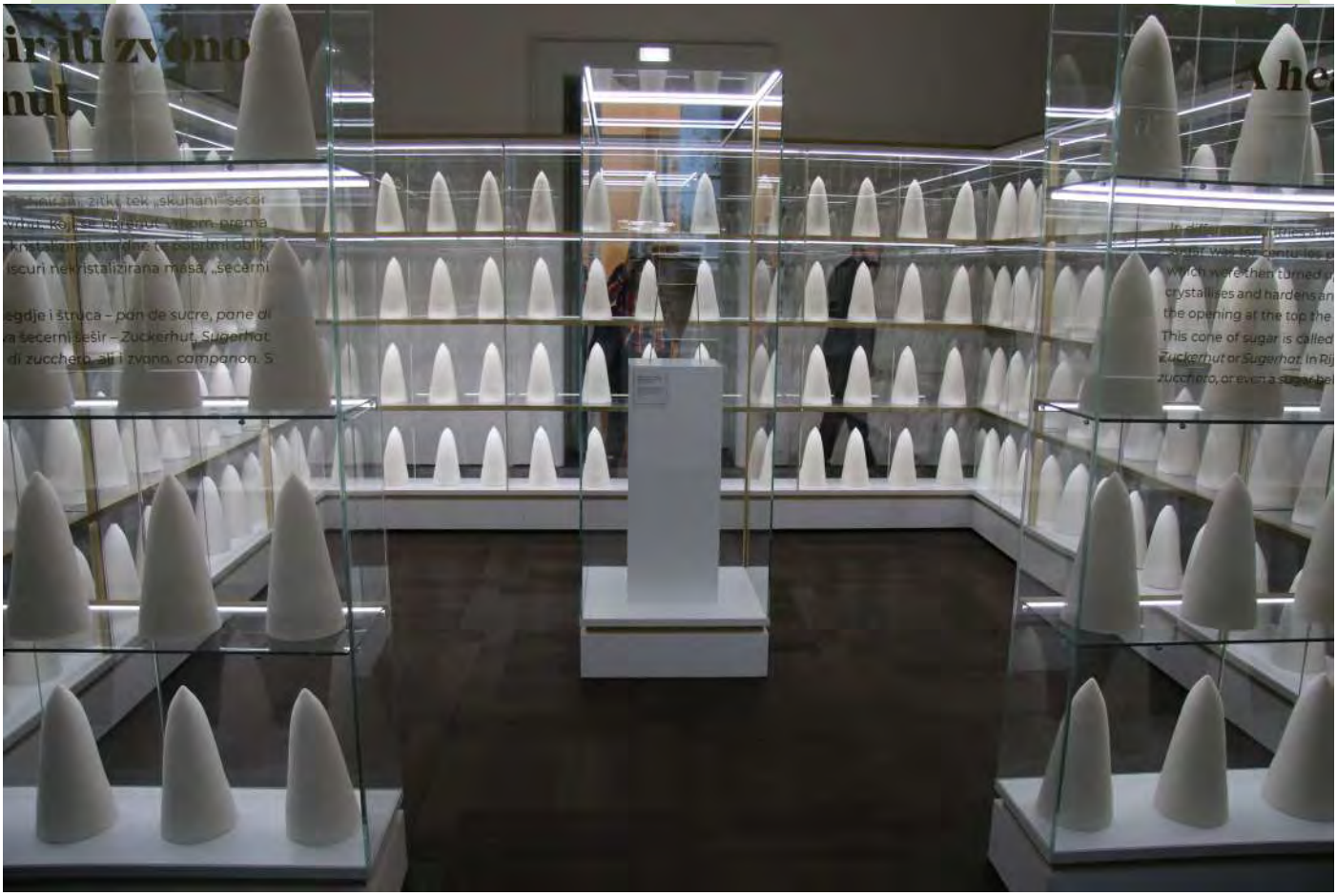
Vlasta Linić
Grad Rijeka
Direkcija za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara
Odjel gradske uprave za kulturu
vlasta.linic@rijeka.hr